

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування

06-03-246

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи із
навчальної дисципліни
**«Фінансовий менеджмент
у сфері фінансово-економічної безпеки»**
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-
економічною безпекою» спеціальності 073 «Менеджмент»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 7 від 23.06.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи із навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Мельник Л. В., Ляхович О. О., Котик О. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 72 с.

Укладачі:

Мельник Л. В., к.е.н., професор кафедри фінансів та економіки природокористування;

Ляхович О. О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки природокористування;

Котик О. В., старший викладач кафедри фінансів та економіки природокористування.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та економіки природокористування.

Керівник групи забезпечення
спеціальності

Кондрацька Н. М.

© Л. В. Мельник, О. О. Ляхович,
О. В. Котик, 2020
© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	7
Методичні рекомендації до проведення практичних занять	10
Практичне заняття № 1. Основи концепції і стратегії фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки.....	11
Практичне заняття № 2. Методологічні засади формування системи забезпечення фінансового менеджменту підприємств	13
Практичне заняття № 3. Формування механізму управління грошовими потоками на підприємстві	15
Практичне заняття № 4. Визначення кількісної оцінки зміни вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.....	20
Практичне заняття № 5. Управління та аналіз розподілу прибутку підприємства	25
Практичне заняття № 6. Методичні підходи до управління активами.....	32
Практичне заняття № 7. Управління капіталом підприємства.....	38
Практичне заняття № 8. Основи управління інвестиціями підприємства	44
Практичне заняття № 9. Основи антикризового фінансового управління підприємства	50
Практичне заняття № 10. Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства за даними його фінансової звітності ..	53
Практичне заняття № 11. Складання прогностичної фінансової звітності.....	57
Практичне заняття № 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві.....	65
Практичне заняття № 13. Оцінка реалізації стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	68
Рекомендована література.....	71

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» посідає важливе місце в професійній підготовці майбутніх фахівців у галузі управління фінансово-економічною безпекою. Розвиток навичок управління фінансами підприємства має неоціненне значення у підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, оскільки фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки є сполучною ланкою між теорією фінансів та бухгалтерським і фінансовим обліком.

Метою дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» є формування теоретичних знань і практичних навичок фінансового управління підприємствами різних організаційно-правових форм та різних форм власності в умовах ринкової економіки, стратегічного та оперативного-тактичного фінансового менеджменту, а також опанування основних підходів щодо вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень у процесі управління фінансово-економічною безпекою.

Предметом дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» є стратегічне та оперативного-тактичне управління фінансами підприємств різних організаційно-правових форм та різних форм власності, спрямоване на максимізацію фінансових результатів діяльності підприємства та максимізацію добробуту власників підприємства.

Завданнями дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» є:

- формування комплексного розуміння механізму управління фінансами підприємств та його фінансово-економічною безпекою;
- оволодіння методичним інструментарієм фінансового менеджменту;
- оволодіння методикою розроблення фінансової стратегії діяльності підприємства з врахуванням його фінансово-економічного стану та положення на ринку;

– формування навичок застосування системного підходу при розробленні політики управління прибутком, інвестиційної політики, політики управління активами підприємства, при визначенні вартості капіталу та оптимізації його структури, а також правильного та своєчасного застосовування інструментів антикризового фінансового управління.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- особливості оцінювання та моніторингу фінансово-економічної безпеки;
- специфіку організації фінансового нагляду;
- особливості формування фінансового потенціалу економічних суб'єктів;
- механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- методи оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- теоретичні аспекти та практичні особливості антикризового фінансового управління підприємством;

вміти:

- здійснювати управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, фінансовими ризиками, активами, капіталом та зобов'язаннями підприємства, визначати вартість грошей у часі;
- аналізувати фінансові звіти відповідно до потреб фінансового управління;
- проводити фінансове планування та прогнозування;
- здійснювати антикризове фінансове управління на підприємстві;
- проводити оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства
- проводити оцінювально-аналітичну роботу з визначення рівня фінансово-економічної безпеки;
- застосовувати методичний інструментарій оцінювання стійкості фінансового сектору;

- на основі показників фінансового стану підприємства проводити оцінювання рівня його фінансово-економічної безпеки;

- організовувати проведення антикризового фінансового управління підприємством;

- використовувати деривативи з метою досягнення високого рівня фінансової безпеки економічних суб'єктів;

- готувати пропозиції щодо покращення рівня фінансової безпеки грошового, валютного, фондового та страхового ринків.

Вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» забезпечує отримання наступних програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері управління фінансово-економічною безпекою в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК03. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій; ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність); ЗК07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК08. Здатність виявляти, вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення
Фахові компетентності спеціальності (СК)	СК01. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів; СК02. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани; СК 11. Здатність і готовність здійснювати організацію та управління фінансово-економічних процесів та їх відповідності щодо загальної стратегії та тактики фінансово-економічної безпеки.

Відповідно вивчення дисципліни забезпечує наступні програні результати навчання:

- ПР02. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення;

- ПР05. Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах;

- ПР06. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

- ПР12. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом);

- ПР13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу);

- ПР14. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства у поєднанні з дослідницькими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності;

- ПР17. Застосовувати професійні знання і практичні навички для розробки, моніторингу та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій;

- ПР18. Здійснювати діагностику і моделювання систем безпеки суб'єктів господарювання.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Особливе місце у ході вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» належить практичним заняттям, на яких відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи над дисципліною. Перелік основних тем практичних занять з навчальної

дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» наведений у таблиці 1.

Запропоновані теми практичних завдань з дисципліни та методичні рекомендації до них сприятимуть належному опануванню базових питань навчальної дисципліни, набуттю навичок практичного використання отриманих знань, формуванню системи компетентностей, а саме вміння:

- здійснювати управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, фінансовими ризиками, активами, капіталом та зобов'язаннями підприємства, визначати вартість грошей у часі;

- аналізувати фінансові звіти відповідно до потреб фінансового управління;

- проводити фінансове планування та прогнозування;

- здійснювати антикризове фінансове управління;

- проводити оцінку рівня фінансово-економічної безпеки;

- застосовувати методичний інструментарій оцінювання стійкості фінансового сектору;

- на основі показників фінансового стану підприємства проводити оцінювання рівня його фінансово-економічної безпеки;

- організовувати проведення антикризового фінансового управління підприємством;

- використовувати деривативи з метою досягнення високого рівня фінансової безпеки економічних суб'єктів.

Таблиця 1

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основи концепції і стратегії фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки	2
2.	Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємств	2

3.	Формування механізму управління грошовими потоками на підприємстві	2
4.	Визначення кількісної оцінки зміни вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках	2
5.	Управління та аналіз розподілу прибутку підприємства	2
6.	Методичні підходи до управління активами	2
7.	Управління капіталом підприємства	2
8.	Основи управління інвестиціями підприємств	2
9.	Основи антикризового фінансового управління підприємством	2
10.	Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства за даними його фінансової звітності.	2
11.	Складання прогностичної фінансової звітності	2
12.	Антикризове фінансове управління на підприємстві	2
13.	Оцінка реалізації стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	2
	Разом	26

Самостійна робота студента полягає у поглибленні знань та умінь під час вивчення тем навчальної дисципліни. Перелік основних завдань самостійної роботи з навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки» наведений у таблиці 2.

Таблиця 2

Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Стратегічне управління і розроблення фінансової стратегії підприємства.	8	11
2	Оптимізація та планування грошових потоків	8	11
3	Фінансові технології складання планів надходжень і використання грошових коштів підприємства.	8	11

№ п/п	Назви тем практичних занять	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
4	Вплив факторів на обсяг прибутку	8	11
5	Формування та розподіл чистого прибутку	8	12
6	Стратегія і тактика управління активами	8	11
7	Світовий досвід визначення вартості капіталу підприємства	8	11
8	Інвестиційна політика підприємства	8	11
9	Форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства	8	11
10	Аналіз показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності підприємства	8	12
11	Фінансова санація підприємства	9	12
12	Система внутрішнього фінансового контролю та контролінгу	9	12
Всього		98	136

Самостійна робота потребує опрацювання додаткової навчальної літератури, нормативних документів, наукових праць та періодичних наукових видань, використання фінансової, податкової, статистичної та управлінської звітності. Систематизація теоретико-практичної інформації з вказаних джерел дозволить виконати поставлені завдання перед студентом, а також закріпити набуті знання на лекційних та практичних заняттях та розвинути практичні навички здійснення управління фінансами підприємства

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У СФЕРІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Практичне заняття № 1

Основи концепції і стратегії фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки, його мету, функції та значення як невід'ємної частини загальної системи управління підприємством.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність та складові фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки як багаторівневої системи.
2. Мета та основні завдання фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки.
3. Основні функціональні цілі системи менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки .
4. Принципи фінансового менеджменту, форми їх реалізації.
5. Основна дилема фінансового менеджменту: ліквідність чи рентабельність?
6. Інформаційні ресурси фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки.

Практичні завдання:

Завдання 1.1. Розкрийте сутність та відобразіть графічно механізм фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки

Завдання 1.2. Розкрийте та відобразіть графічно структурно-логічну схему фінансового механізму управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання, де ви проходили останнього разу практичну підготовку.

Завдання 1.3. Розкрийте та відобразіть графічно структурно-логічну схему фінансового механізму управління капіталом суб'єкта господарювання, де ви проходили останнього разу практичну підготовку.

Завдання 1.4. Деталізуйте етапи формування та розвитку фінансового менеджменту.

Методичні рекомендації

Під фінансовим механізмом розуміють цілісну систему управління фінансами суб'єкта господарювання, призначену для організації взаємодії об'єктів і суб'єктів господарювання у сфері фінансових відносин, формування та використання фінансових ресурсів, забезпечення ефективного впливу фінансової діяльності на результати роботи суб'єкта господарювання.

Механізм фінансового менеджменту складається з таких систем:

- регулювання фінансової діяльності суб'єкта господарювання (державного правового й нормативного регулювання фінансової діяльності суб'єкта господарювання, ринкового механізму регулювання його фінансової діяльності, внутрішнього механізму регулювання окремих аспектів фінансової діяльності суб'єкта господарювання);

- зовнішньої підтримки фінансової діяльності суб'єкта господарювання (державне та інші форми фінансування суб'єкта господарювання, кредитування суб'єкта господарювання, лізинг, страхування, інші форми зовнішньої фінансової діяльності суб'єкта господарювання);

- фінансових важелів (ціни, відсотків, прибутку, амортизаційних відрахувань, чистого грошового потоку, дивідендів, штрафів тощо);

- фінансових методів (дисконтування вартості, балансового методу, експертних методів, та ін.);

- фінансових інструментів (платіжних, кредитних, депозитних інструментів, інструментів інвестування, страхування та ін.).

Практичне заняття № 2

Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємств

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості організації та систему забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність організаційного забезпечення фінансового менеджменту
2. Підсистеми фінансового менеджменту як управлінської системи.
3. Фінансова служба в системі управління підприємством та її повноваження.
4. Охарактеризуйте принципи побудови організаційного забезпечення фінансового менеджменту за ієрархічною і функціональною ознаками та за центрами відповідальності.
5. Інформаційне забезпечення системи управління фінансами підприємства та його користувачі.
6. Розбіжності у поглядах вітчизняних та зарубіжних дослідників на проблеми інформаційного забезпечення фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки.
7. Охарактеризуйте показники інформаційного забезпечення, що формуються із зовнішніх джерел фінансового менеджменту
8. Охарактеризуйте показники інформаційного забезпечення, що формуються із зовнішніх джерел фінансового менеджменту
9. Охарактеризуйте критерії за якими визначається рівень фінансово-економічної безпеки підприємства

Практичні завдання:

Завдання 2.1. Обґрунтуйте та згенеруйте організаційне, правове та інформаційне забезпечення (зовнішнє та внутрішнє за

джерелами з декомпозицією до документів (файлів) і показників) для управління капіталом суб'єкта господарювання.

Завдання 2.2. Побудуйте загальну структуру управління фінансовими ресурсами для самостійно обраного підприємства. Визначте місце фінансової служби в системі управління цим підприємством та її склад, а також визначте підхід, який використано при формуванні організаційної системи фінансового управління підприємством.

Обґрунтуйте фактори, які впливають на організацію фінансового управління на підприємстві. Зробіть висновки.

Завдання 2.3. Обґрунтуйте та згенеруйте організаційне, правове та інформаційне забезпечення (зовнішнє та внутрішнє за джерелами з декомпозицією до документів (файлів) і показників) для управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання.

Завдання 2.4. Обґрунтувати та згенерувати організаційне, правове та інформаційне забезпечення (зовнішнє та внутрішнє за джерелами з декомпозицією до документів (файлів) та показників) для управління інвестиційним проектом.

Методичні рекомендації

Систему забезпечення фінансового менеджменту складено з методичного, організаційного, правового, інформаційного забезпечення та фінансового контролю.

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту – це система яка взаємопов'язує внутрішні підрозділи, служби, керівників суб'єкта господарювання, уповноважених здійснювати підготовку та прийняття фінансових рішень, які беруть на себе відповідальність за їхнє здійснення й результати фінансово-господарської діяльності, досягнення мети та реалізації завдань фінансового менеджменту. На фінансовий відділ (департамент, службу) зазвичай покладають відповідальність за організацію фінансової діяльності.

Фінансовий відділ – самостійний структурний підрозділ, який виконує визначені функції в системі менеджменту суб'єкта

господарювання: розроблення фінансової програми розвитку суб'єкта господарювання, фінансове планування та прогнозування, забезпечення фінансування господарської діяльності, визначення інвестиційної політики, тощо.

Комплекс загальноекономічних, аналітичних і спеціальних прийомів, методів і моделей, покликаних забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами об'єкта господарювання є основою методичного забезпечення фінансового менеджменту.

Інформаційне забезпечення є системою інформативних показників, орієнтованих як на прийняття стратегічних рішень, так і на ефективне поточне управління фінансовою діяльністю.

Фінансовий контроль – це організований суб'єктом господарювання процес перевірки виконання управлінських рішень у сфері управління фінансами суб'єкта господарювання з метою досягнення стратегічних цілей і недопущення кризових ситуацій.

Практичне заняття № 3

Формування механізму управління грошовими потоками на підприємстві

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про формування та управління грошовими потоками на підприємстві, набуття практичних навичок визначення грошових потоків, проведення основних напрямів аналізу ефективності грошових потоків, їх планування, а також аналітичного обґрунтування фінансово-управлінських заходів щодо оптимізації руху грошових коштів підприємства у сфері фінансово-економічної безпеки.

Обговорення теоретичних питань:

1. Економічна сутність грошового потоку.
2. Охарактеризуйте чинники визначення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві?
3. Назвіть основні класифікаційні ознаки грошових потоків на підприємстві.

4. В чому полягають особливості грошових потоків від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності?

5. Який зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками?

6. Які фактори впливають на абсолютну суму грошового потоку? Які шляхи збільшення абсолютної суми грошового потоку?

7. В чому полягає економічна сутність та відмінність між поняттями "чистий прибуток" та "чистий грошовий потік"?

8. Наведіть модель перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності.

9. Чому прибуток від продажу активу віднімається при перерахунку чистого прибутку у грошовий потік внаслідок операційної діяльності?

10. Методичні підходи до прогнозування грошових потоків підприємства.

Практичні завдання:

Завдання 3.1. Визначте традиційний, чистий, операційний, пріоритетний та дискретний грошові потоки підприємства на основі даних таблиці. 3.1.

Запропонуйте та обґрунтуйте заходи фінансового менеджменту щодо покращення ситуації на підприємстві

Таблиця 3.1

Вихідні дані		
№	Показники	Сума, тис. грн.
1	Надходження від реалізації товарів в поточному періоді	147000
2	Надходження для погашення дебіторської заборгованості	4800
3	Залучені короткострокові кредити в поточному періоді	7500
4	Оплата товарів у поточному періоді	10200
5	Погашення кредиторської заборгованості	7600
6	Витрати на оплату праці	55000

7	Амортизаційні відрахування	3570
8	Відсотки за короткостроковий кредит, які підприємство повинне сплатити у поточному періоді	1210
9	Податкові платежі, у тому числі податок на прибуток	12343
10	Транспортні витрати, витрати на утримання приміщень, орендні платежі та ін. витрати	6598
11	Видатки з чистого прибутку (повністю розподіляються у звітному періоді), у тому числі на:	
	поповнення обігових коштів	8920
	заохочення персоналу	2650
	виплату дивідендів	3600
	купівлю цінних паперів інших підприємств	980

Завдання 3.2. На основі даних, які наведені в таблиці 3.2 визначте коефіцієнт загальної ліквідності підприємства та його оптимальне значення. Зробіть висновки.

Таблиця 3.2

Оборотні активи та поточні зобов'язання підприємства

№	Показники	Сума, тис. грн.
1	Запаси, у тому числі	10700
	запаси, необхідні для безперебійної роботи підприємства	7800
2	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, у тому	3820
	числі безнадійна дебіторська заборгованість	970
3	Гроші та їх еквіваленти	680
4	Поточні зобов'язання і забезпечення	8225

Методичні рекомендації

Вхідним (позитивним) грошовим потоком є надходження грошових коштів і їхніх еквівалентів від операційної діяльності, надходження від інвестиційної діяльності, мобілізація фінансових ресурсів на ринку капіталів.

Вихідним (негативним) грошовим потоком є використання грошових коштів і їхніх еквівалентів: оплати рахунків контрагентів, фінансування реальних і фінансових інвестицій, погашення заборгованості, сплати податків, виплати дивідендів.

Чистий грошовий потік – це різниця між вхідним і вихідним грошовими потоками.

Дефіцитний грошовий потік – грошовий потік, при якому надходження коштів нижче реальних потреб підприємства. Необхідно мати на увазі, що навіть при додатному значенні суми чистого грошового потоку підприємства він може бути ідентифікований як дефіцитний, якщо ця сума не забезпечує планову потребу у витраті коштів за всіма передбаченими напрямками господарської діяльності підприємства.

Дискретний грошовий потік – грошовий потік, пов'язаний зі здійсненням разових (одиничних) господарських операцій підприємства. Дискретним є грошовий потік, пов'язаний з придбанням підприємством цілісного майнового комплексу; купівлею ліцензії франчайзингу; надходженням фінансових коштів у порядку безоплатної допомоги і т. п.

Традиційний грошовий потік розраховується як сума чистого прибутку та нарахованої амортизації.

Чистий грошовий потік являє собою загальну зміну у залишках грошових коштів підприємства за аналізований період та розраховується як різниця між надходженнями та видатками грошових коштів.

Пріоритетний потік включає виплати, які необхідні для нормального функціонування підприємства.

Дискретний потік включає виплати, які не є обов'язковими. До них традиційно включають витрати, пов'язані з поглинанням інших компаній купівлею цінних паперів, виплатою дивідендів, надходженням від продажу фіксованих активів, філіалів, цінних паперів тощо. Для підприємства дискретний грошовий потік складається із сум, витрачених на виплату дивідендів та придбання цінних паперів інших підприємств

Коефіцієнт загальної ліквідності підприємства $K_{\text{заг. лікв.}}$ визначається як співвідношення між оборотними активами та поточними зобов'язаннями і забезпеченнями.

$$K_{\text{заг. лік.}} = \text{ОА} / \text{Пз} \quad (3.1)$$

Нормативне значення коефіцієнта загальної ліквідності $\text{НК}_{\text{заг. лік.}}$ фінансовий менеджмент може визначати самостійно за формулою:

$$HK_{\text{заг.лік.}} = 1 + \frac{З_н + ДЗ_б}{ПЗЗ} \quad (3.2)$$

де

$З_н$ – запаси, необхідні для безперебійної роботи підприємства;

$ДЗ_б$ – безнадійна дебіторська заборгованість.

$ПЗЗ$ – поточні зобов'язання і забезпечення.

Таблиця 3.3

Надходження та витрачання грошових коштів
у розрізі видів діяльності

Надходження (+) Вхідний грошовий потік	Витрати (–) Вихідний грошовий потік
Операційний вид діяльності	
Від реалізації продукції, послуг. Аванси отримані від суб'єктів господарювання. Від погашення дебіторської заборгованості. Інші надходження	Придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів у постачальників. Сплата заборгованості постачальникам. Аванси, надані постачальникам. Виплати заробітної платні працівникам. Сплачені податки до бюджету та позабюджетних фондів. Інші виплати під час операційної діяльності
Інвестиційний вид діяльності	
Продаж довготермінових активів. Дивіденди, відсотки, інші надходження від довгострокових фінансових інвестицій. Надходження від повернення інших фінансових укладень.	Придбання довготермінових активів. Капітальні активи. Надання довготермінових позик іншим суб'єктам господарювання
Фінансовий вид діяльності	
Отримання довго- та короткотермінових кредитів і позик від банків та фінансових інституцій. Надходження від емісії цінних паперів. Отримане цільове фінансування.	Повернення довго- та короткотермінових кредитів та позик фінансовим інституціям. Виплата дивідендів. Викуп акцій власної емісії.

Практичне заняття № 4

Визначення кількісної оцінки зміни вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Мета: засвоєння та поглиблення знань з питання оцінки вартості грошей у часі, з'ясування основних чинників, що впливають на майбутню та поточну вартість грошей, набуття практичних навичок використання існуючих способів нарахування відсотків та визначення параметрів фінансової ренти з метою прийняття фінансово-управлінських та інвестиційних рішень.

Обговорення теоретичних питань:

1. Економічна сутність вартості грошей у часі.
2. Які основні причини зміни вартості грошей?
2. Як інфляція впливає на втрату вартості грошей з часом?
3. Чому ризик зменшує вартість грошей з часом?
4. Наведіть приклади практичного використання теперішньої вартості грошей.
5. Назвіть основні підходи до корегування очікуваної вартості грошових потоків у зв'язку з інфляцією.
6. Охарактеризуйте структурно – логічну схему зв'язку між теперішню та майбутню вартість грошей у часі.
7. Як визначають теперішню та майбутню вартість грошей?
8. Для чого визначають теперішню вартість грошей?
9. Економічне значення фінансової ренти.
10. Яка модель взято за основу при розрахунку реальної процентної ставки?

Практичні завдання:

Завдання 4.1. Банк «Альянс» пропонує для пана Остапенка такі умови розміщення 4000 грн.

1. Вклад «Ощадний»: строк 3 роки, ставка 20% річних, відсотки нараховуються один раз на рік.
2. Вклад «Прибутковий»: строк 2 роки, ставка 19%, відсотки нараховуються один раз у квартал.

3. Вклад «Перспектива»: строк 2 роки, ставка 25%, відсотки нараховуються безперервно.

4. Вклад «Партнерський»: строк 1 рік, причому перше півріччя ставка становить 15% річних, кожний наступний квартал вона збільшується на 2%, відсотки нараховуються тільки на суму першого внеску pana Остапенка;

5. Вклад «Строковий»: строк 4 місяця, ставка за перший місяць становить 10% річних, а кожний наступний місяць вона збільшується на 4% з одночасною капіталізацією відсоткового доходу.

Визначте найбільш привабливий варіант розміщення коштів.

Завдання 4.2. Вексель було прийнято на облік у банк за обліковою ставкою 13% річних до дати його погашення. При цьому власник векселя отримав 52600 грн. Визначте номінал векселя.

Завдання 4.3. Кредит у розмірі 15000 грн. було видано на 120 днів під 12% річних. Кредитною угодою передбачено прості звичайні відсотки. Під час видачі кредиту було утримано комісійні у розмірі 3% від суми кредиту. Визначте повну доходність фінансової операції за складними та простими відсотковими ставками.

Завдання 4.4. Пані Левчук вирішила накопичити для свого десятирічного сина суму коштів, якої було б достатньо для того, щоб сплатити 12000 грн. через 8 років за перший рік навчання в економічному вузі.

Якщо пані Левчук одноразово внесе на банківський рахунок 2500 грн., строком на 8 років під 23% річних, чи вистачить їй коштів сплатити за перший рік навчання?

Чи вистачить пані Левчук 1500 грн., якщо вартість навчання буде збільшуватись щорічно на 4%?

Водночас пані Левчук побоюється розміщати кошти на довгостроковий період. Визначте суму разових щорічних платежів, які пані Левчук має вносити з урахуванням інфляції 4% на рік.

Примітка: визначення розміру номіналу платежу здійснюється в табличній формі

Таблиця 4.1

Визначення розміру номінального платежу

Платіж	Щорічний платіж без урахування інфляції	Коефіцієнт майбутньої вартості з урахуванням інфляції	Номінальний платіж

Завдання 4.5. Вексель номіналом 20000 грн. було придбано за 120 днів до його погашення, проста облікова ставка – 10%. Через 40 днів його було реалізовано за простою обліковою ставкою 13%. Визначте ефективність фінансової операції на основі простої відсоткової ставки

Методичні рекомендації

Майбутня сума вкладу у процесі його нарощення за складними процентами розраховується за формулою:

$$FV_c = P \cdot (1 + i)^n \quad (4.1)$$

Розрахунок майбутньої вартості за складними відсотками, які нараховуються безперервно протягом року проводиться за такою формулою:

$$FV = PV \cdot e^{ni} \quad (4.2)$$

Розрахунок майбутньої вартості за складними відсотками, які нараховуються декілька раз протягом року проводиться за такою формулою:

$$FV = PV \cdot \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{n \cdot m} \quad (4.3)$$

Розрахунок *майбутньої вартості* грошей антисипативним способом проводиться за такою формулою:

$$FV = \frac{PV}{(1+d \cdot \frac{t}{T})} \quad (4.4)$$

де t – кількість днів попередньої операції;

T – база нарахування (кількість днів у році: 360, 365 чи 366).

Розмір щорічного платежу за умови відсутності інфляції розраховується за формулою:

$$R = \frac{S \cdot i}{(1+i)^n - 1} \quad (4.5)$$

Відповідно *сума дисконту* в цьому випадку визначається за формулою:

$$D_c = FC - PV_c \quad (4.6)$$

Звідси можна визначити *середню процентну ставку*:

$$i = \left(\frac{FV_c}{PV_c} \right)^{1/n} - 1 \quad (4.7)$$

Ефективна процентна ставка у процесі нарощення вартості грошових засобів за складними процентами визначається за формулою:

$$i_s = \left(1 + \frac{i}{n} \right)^n - 1 \quad (4.8)$$

Брутто-ставка (номінальна відсоткова ставка) (r) – ставка доходу, скоригована на рівень інфляції, тобто визначена з урахуванням зміни купівельної спроможності грошей:

$$r = i + \frac{T_i}{100} + i \cdot \frac{T_i}{100} \quad (4.9)$$

де i – річна рекурсивна відсоткова ставка

$\frac{T_i}{100} + i \cdot \frac{T_i}{100}$ – інфляційна премія

Майбутня вартість аннуїтету на умовах попередніх платежів (*пренумерандо*) розраховується за формулою:

$$FVA_{pre} = R \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i} \cdot (1+i) \quad (4.10)$$

Розрахунок *майбутньої вартості аннуїтету*, що здійснюється на умовах наступних платежів (*постнумерандо*), проводиться за формулою:

$$FVA_{post} = R \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i} \quad (4.11)$$

Для розрахунку *теперішньої вартості аннуїтету*, що здійснюється на умовах *попередніх платежів*, застосовується формула:

$$PVA_{pre} = R \cdot \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \cdot (1+i) \quad (4.12)$$

Теперішньої вартості аннуїтету, що здійснюється на умовах *постнумерандо* розраховується за формулою:

$$PVA_{post} = R \cdot \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \quad (4.13)$$

Для прогнозування *річного темпу інфляції* (TI_p) застосовується така формула:

$$t_{\text{інфл}}^{\text{рік}} = (1 + t_{\text{інфл}}^{\text{міс}})^{12} - 1 \quad (4.14)$$

де $t_{\text{інфл}}^{\text{міс}}$ – очікуваний середньомісячний темп інфляції у наступному періоді, виражений десятковим дробом.

Методичний інструментарій формування *реальної процентної ставки* з урахуванням фактора інфляції базується на прогнозованому номінальному її рівні на фінансовому ринку і результатах прогнозу темпів інфляції. В основі розрахунку реальної процентної ставки з урахуванням фактора інфляції лежить *модель Фішера (Fisher effect)*, що має такий вигляд:

$$i_{\text{реал}} = \frac{i_{\text{ном}} - t_{\text{інфл}}}{1 + t_{\text{інфл}}}, \quad (4.15)$$

$$i_{\text{ном}} = i_{\text{реал}} + t_{\text{інфл}} + i_{\text{реал}} \times t_{\text{інфл}} \quad \text{або} \quad (4.16)$$

$$i_{\text{ном}} = (1 + i_{\text{реал}})(1 + t_{\text{інфл}}) - 1 \quad (4.17)$$

де $i_{\text{реал}}$ - реальна процентна ставка (фактична або прогнозована у визначеному періоді); $i_{\text{ном}}$ - номінальна процентна ставка.

Практичне заняття № 5

Управління та аналіз розподілу прибутку підприємства

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління прибутком підприємства на стадіях його формування і розподілу, методологічні засади операційного аналізу, механізм операційного левериджу та напрями його використання, сутність і типи дивідендної політики підприємства, набуття практичних навичок проведення операційного аналізу для розв'язання фінансових і виробничих завдань підприємства у серії фінансово-економічної безпеки, а також обґрунтування оптимальної дивідендної політики підприємства.

Обговорення теоретичних питань:

1. У чому економічна сутність прибутку?
2. Назвіть синоніми поняття точки безбитковості
3. Якими методами може визначатися точка безбитковості?
4. Охарактеризуйте аналіз безбитковості для багатомоноклітурного виробництва
5. Дайте характеристику схемі грошового обігу підприємства за участю операційного важеля..
6. Сутність аналізу безбитковості та його призначення.
7. Методи розрахунку безбиткового обсягу виробництва.
8. Фактори впливу на безбитковий обсяг виробництва.
9. Напрями розподілу прибутку підприємства
10. Сутність та дія операційного важеля.
11. Розрахунок запасу фінансової міцності та впливу операційного важеля.

Практичні завдання:

Завдання 5.1. Підприємець планує реалізовувати на ринку кольоровий папір за ціною 4,8 грн., при цьому оптова ціна складає 3,5 грн., орендна плата за місце на ринку становить 500 грн. на місяць, а заробітна плата реалізатора складає 1200 грн.

1. Визначте точку безбитковості.

2. Як зміниться точка беззбитковості, якщо орендна плата підвищиться до 650 грн. на місяць?

3. Як зміниться точка беззбитковості за умови, що орендна плата залишиться такою ж, але оптова ціна кольорового паперу зменшиться на 0,4 грн.?

4. Скільки товару необхідно реалізувати, щоб отримати прибуток у сумі 400 грн.?

5. Побудуйте графік точки беззбитковості.

6. Визначте, який розмір прибутку можна отримати при рівні продажів 500 і 700 одиниць продукції.

7. Як зміниться точка беззбитковості, якщо з'явиться можливість підняти ціну реалізації з 4,8 до 6,0 грн.?

8. Який запас фінансової міцності за очікуваного обсягу реалізації 600 одиниць товару?

9. Якщо підприємець запланує продавати два види товарів – 600 кольорового паперу за ціною 4,8 грн. (оптова ціна – 3,5 грн.) і 200 акварельних фарб за ціною 15,5 грн. (оптова ціна – 10,8 грн.), яким буде поріг рентабельності для кожного виду продукції і для бізнесу загалом?

Завдання 5.2. Підприємство реалізує 12500 од. продукції за ціною 118 грн./ од., норма прибутку 9%. Підприємство працює в межах релевантного діапазону.

Структура витрат на одиницю продукції є такою: амортизаційні відрахування – 13%, заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу – 17%, заробітна плата працівників основного виробництва – 29%, сировина – 10%, матеріали – 5%, енергоносії – 18%, інші (постійні) витрати – 8%.

Спеціалісти відділу маркетингу прогнозують зменшення обсягів реалізації продукції на 32%. Як це вплине на фінансові результати діяльності підприємства? Проведіть операційний аналіз та зробіть висновки щодо зміни фінансового стану підприємства.

Завдання 5.3. Підприємство займається виготовленням зимових курток. Ціна однієї куртки становить 3 500 грн. Плановий обсяг виробництва – 12 000 шт. Постійні витрати на

весь випуск – 1 000 000 грн. Змінні витрати на одиницю – 1 800 грн.

Визначити:

- точку рентабельності виробництва;
- внесок на покриття постійних витрат та прибутку на одиницю продукції;
- величину прибутку в разі збільшення обсягів продажів на 15 %; величину прибутку за збільшення постійних витрат на 17 %?

Скільки одиниць продукції необхідно продати, щоб отримати прибуток у розмірі 500 000 грн і який запас фінансової стійкості буде мати підприємство з таким прибутком?

Яку ціну на куртки має встановити підприємство, щоб отримати прибуток 550 000 грн від реалізації 10 000 курток?

Завдання 5.4. Підприємство виготовляє 525 тис. од. продукції. Ціна реалізації становить 520 грн./од. Середні змінні витрати становлять 275 грн./од.

Постійні витрати становлять 51450 тис. грн. Проведіть аналіз чутливості прибутку до 15-відсоткової зміни основних елементів операційного левериджу – зростання ціни, зменшення змінних витрат, зменшення постійних витрат і виручки від реалізації. В межах зміни кожного з елементів операційного левериджу дайте відповіді на питання: як зміниться прибуток; на скільки одиниць необхідно змінити обсяг реалізації, щоб сума прибутку залишилася незмінною.

Для перших трьох змін елементів операційного левериджу відповіді подайте у вигляді табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Аналіз чутливості прибутку підприємства при зміні
елементів операційного левериджу

Показник	Обсяг__ одиниць		Обсяг – X одиниць, що забезпечує вихідний розмір прибутку	
	грн.	%	грн.	%
Виручка від реалізації				

Змінні витрати:				
- на одиницю продукції				
- разом				
Валова маржа				
Постійні витрати				
Прибуток				

Завдання 5.5. Перукарня пропонує послуги в середньому за ціною 37 грн. Розмір постійних витрат становить 17600 грн. на місяць. Коефіцієнт валової маржі становить 0,4.

Яку кількість клієнтів необхідно обслуговувати протягом місяця, щоб вийти на точку беззбитковості?

Враховуючи структуру витрат, що склалася, визначте, чи може підприємство отримати чистий прибуток у розмірі 6675 грн., якщо максимальна потенційна кількість клієнтів становить 1500 осіб на місяць.

Проте реально перукарня протягом місяця в середньому обслуговує 850 клієнтів. Якщо середня вартість послуг становитиме 29 грн., це дозволить залучити ще 130 клієнтів. Керівництво прийняло рішення обладнати додатково ще одне робоче місце. При цьому рівень постійних витрат збільшиться на 15%. Змінні витрати залишаться на тому ж рівні в розрахунку на одну послугу. Чи є необхідність у створенні додаткового робочого місця? Як це вплине на структуру валової маржі підприємства? Як зміниться ризик операційної діяльності? Зробіть висновки.

Завдання 5.6. Ціна одиниці продукції – 8,7 грн. Вартість сировини і матеріалів у розрахунку на одиницю продукції – 2,5 грн. Витрати на оплату праці у розрахунку на одиницю продукції – 1,7 грн. Постійні витрати складають 35 000 грн. Визначте точку беззбитковості та обсяг продажу, що дозволить забезпечити 5300 грн. прибутку від операційної діяльності, а також запас фінансової міцності підприємства.

Завдання 5.7. Постійні витрати організації складають 12500грн за місяць. Середня виручка за одну послугу складає 20

грн, із яких 12,80 грн припадає на змінні витрати. Дайте відповіді на такі запитання:

1. Скільки послуг повинна надати організація за 1 місяць, щоб досягти рівня беззбитковості?

2. Скільки послуг повинна надати організація, щоб отримати за один місяць прибуток у розмірі 8200 грн?

3. Якщо через інфляцію постійні витрати організації досягнуть 16 700грн, а змінні –9,75 грн, і ціна при цьому буде дорівнювати 19грн за одиницю, то скільки послуг повинна буде надати організація, щоб досягти прибутку 10200грн?

4. При поточній ціні організація надавала послуги 3500 клієнтам за місяць. Якщо ціна підніметься до 19 грн, то очікується зниження рівня послуг на 8%. На який прибуток може розраховувати організація в такій ситуації(при тих же постійних та змінних витратах)?

5. Через покращання умов обслуговування організація може збільшити кількість клієнтів до 3000, при цьому зростуть і постійні витрати на 1200 грн. Як зміниться при цьому прибуток організації? Які заходи вигідніше вжити, ті, що вказані в четвертому запитанні, чи ті, що в п'ятому?

Методичні рекомендації

Точка беззбитковості – розмір обсягу продажів, за якого підприємство має змогу відшкодувати усі свої витрати (постійні і змінні), не отримуючи прибуток, тобто у точці беззбитковості виручка від реалізації дорівнює сумі постійних і змінних витрат.

Точка беззбитковості в натуральних одиницях Q_{\min} на m обчислюється таким чином:

$$Q_{\min, \text{шт}} = \frac{FC}{P_Q - VC_Q} \quad (5.1)$$

де, P_Q – ціна реалізації одиниці продукції, грн./од

VC_Q – змінні витрати на одиницю продукції, грн./од

FC – загальна сума постійних витрат, грн

Точка беззбитковості в натуральних одиницях $Q_{\min \text{ nat}}$ у випадку, коли підприємство випускає декілька товарів, визначається із врахуванням частки кожного товару у виручці від реалізації і відповідної частки товарів у постійних витратах:

$$Q_{\min_{m_i}} = \frac{FC \times R_{m_i}}{P_{Q_{m_i}} - VC_{Q_{m_i}}} \quad (5.2)$$

де R_{m_i} – питома вага i -товару у чистій виручці від реалізації, од.;
 $P_{Q_{m_i}}$ і $VC_{Q_{m_i}}$ – ціна і змінні витрати на одиницю i -товару, грн.

Точка беззбитковості у вартісному вираженні T_{\min} (беззбитковий оборот, поріг рентабельності) визначається таким чином:

$$T_{\min} = \frac{FC}{K_{GM}} \quad \text{або} \quad T_{\min} = \frac{FC \times R}{GM} \quad (5.3)$$

де R – чиста виручка від реалізації підприємства, грн.;

K_{GM} – коефіцієнт валової маржі, од.;

GM – валова маржа, грн.

Валова маржа підприємства (внесок на покриття, контрибуційний дохід, маржовий прибуток, маржинальний дохід, вкладений дохід) визначається як різниця між чистою виручкою від реалізації R та сумарними змінними витратами VC :

$$GM = R - VC. \quad (5.4)$$

Валова маржа складається із постійних витрат FC підприємства і прибутку від операційної діяльності PR_o :

$$GM = FC + PR_o \quad (5.5)$$

Коефіцієнт валової маржі – співвідношення між валовою маржею та чистою виручкою від реалізації, яке показує питому вагу валової маржі у виручці від реалізації продукції, тобто яка частка в обсязі реалізації може бути використана для покриття постійних витрат і формування прибутку підприємства:

$$K_{GM} = \frac{MD}{B_{\text{реал}}} \quad (5.6.)$$

Валовий прибуток підприємства:

$$ВП = ЧД - (ПВ + ЗВ) \quad (5.7)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства;

ПВ – постійні витрати підприємства;

ЗВ – змінні витрати на весь обсяг виробництва.

Запас фінансової міцності – це величина, на яку фактичний (або запланований) обсяг реалізації перевищує точку безбитковості. Він відображає величину можливого зниження обсягу виробництва і реалізації без ризику покрити затрати. Запас міцності може виражатись у грошовій формі або у процентах.

$$ЗФМ^{\text{варт}} = V_{\text{реал}} - T_{\text{безб}}^{\text{варт}} \quad (5.8)$$

$$ЗФМ^{\%} = \frac{ЗФМ^{\text{варт}}}{V_{\text{реал}}} \cdot 100 \quad (5.9)$$

Операційний важіль показує, у скільки разів може змінитися значення прибутку при збільшенні (зменшенні) обсягу продажів. Цей ефект зумовлений різним ступенем впливу динаміки постійних та змінних затрат на формування фінансових результатів діяльності підприємства при зміні обсягу виробництва.

$$ОВ = \frac{МД}{П} \quad (5.10)$$

% зміни прибутку = % зміни виторгу * операційний важіль

Оскільки сила дії операційного важеля залежить від співвідношення постійних та змінних затрат, його можна використовувати для управління структурою затрат підприємства, для вибору оптимальних співвідношень затрат. Якій структурі надати перевагу:

- з переважанням змінних затрат (малий операційний важіль);
- з переважанням постійних затрат (великий операційний важіль).

Коефіцієнт операційного левериджу (важеля) показує, на скільки відсотків зміниться балансовий прибуток при збільшенні чистого доходу на один відсоток.

$$\text{КОЛ} = \Delta \text{ВП (\%)} / \Delta \text{ЧП (\%)} = \text{В} / (\text{В} - \text{ПВ}) \quad (5.11)$$

де В – сума внеску на покриття постійних витрат та прибутку (валової маржі).

Практичне заняття № 6

Методичні підходи до управління активами

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління необоротними активами, виробничими запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами підприємства, набуття практичних навичок щодо обґрунтування форм фінансування та використання необоротних активів підприємства, визначення необхідного обсягу та оптимізації оборотних активів підприємства.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність активів підприємства з позиції фінансового менеджменту
2. Назвіть основні передумови формування загальної політики управління активами підприємства.
3. Мета та завдання управління активами підприємства
4. Назвіть основні переваги та недоліки необоротних активів.
5. Управління оборотними активами підприємства
6. У чому полягає ефективне управління оборотними активами підприємства?
7. Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів.
8. Сутність виробничого, операційного та фінансового циклів підприємства
9. Завдання фінансового менеджменту у сфері фінансово-економічної безпеки в управлінні запасами підприємства.
10. Види моделей управління запасами підприємства

Практичні завдання:

Завдання 6.1. Визначити тривалість операційного, виробничого і фінансового циклів на основі наступних даних:

- середній період обороту запасів сировини, матеріалів – 25 днів;
- середній період обороту незавершеного виробництва – 8 днів;
- середній період обороту запасів готової продукції – 19 днів;
- середній період обороту дебіторської заборгованості – 20 днів;
- середній період обороту кредиторської заборгованості – 16 днів.

Завдання 6.2. Підприємство придбало і ввело в експлуатацію обладнання, розраховане на виробництво 500000 деталей. Вартість придбання обладнання склала 200000,00 грн. Встановлений підприємством строк експлуатації обладнання – 5 років, ліквідаційна вартість визначена на рівні 10000,00 грн. перші шість місяців на обладнанні було вироблено 6000, 10600, 8300, 9800, 10000 і 6500 деталей. Проведіть нарахування амортизації обладнання різними бухгалтерськими методами. Для усіх методів складіть графіки амортизації обладнання. Зробіть висновки.

Завдання 6.3. За даними балансу підприємства вартість операційних необоротних активів на початок року становила 14182 тис. грн, на кінець року – 13580 тис. грн, вартість оборотних активів на початок року дорівнювала 3327 тис. грн, на кінець року – 4376 тис. грн.

Завдання 6.4. Вартість предмета лізингу становить 340000 грн. У лізинговій угоді визначено, що ставка становить 30% річних, або 2,5% на місяць. Строк лізингу складає 8 місяців, а залишкова (викупна) вартість – 40000 грн.

Складіть графік лізингових платежів, якщо угодою передбачено:

- а) постійні платежі (ануїтет);

б) платежі з прискореним відшкодуванням вартості предмета лізингу за умови їх щомісячного зростання на 3%;

в) платежі з уповільненим відшкодуванням вартості предмета лізингу за умови їх щомісячного зменшення на 5%;

г) платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами;

д) погодження наступних нерегулярних лізингових платежів: 1-й місяць – 50000 грн., 2-й місяць – 56000 грн., 3-й місяць – 0 грн., 4-й місяць – 88000 грн., 5-й місяць – 0 грн., 6-й місяць – 43000 грн., 7-й місяць – 58000 грн.

Обґрунтуйте, який із методів є найпривабливішим для лізингодавця та лізингоодержувача. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Операційний цикл – це період повного обороту всієї суми оборотних активів, у процесі якого відбувається зміна окремих їх видів.

$$\text{ТОЦ} = \text{ТВЦ} + \text{ТФЦ} \quad (6.1)$$

Де ТОЦ – тривалість операційного циклу підприємства, в днях;

ТВЦ – тривалість виробничого циклу;

ПОмз – тривалість фінансового циклу;

Виробничий цикл підприємства – це період обороту матеріальних елементів оборотних активів, з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство до відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям.

Тривалість виробничого циклу підприємства визначається за такою формулою:

$$\text{ТВЦ} = \text{ПОсм} + \text{ПОнз} + \text{ПОгп}, \quad (6.2)$$

де ТВЦ – тривалість виробничого циклу підприємства, у днях;

ПОсм – період обороту середнього запасу сировини, матеріалів і напівфабрикатів, у днях;

ПОнз – період обороту середнього обсягу незавершеного виробництва, в днях;

ПОгп – період обороту середнього запасу готової продукції, у днях.

Фінансовий цикл – період повного обороту коштів, інвестованих в оборотні активи, починаючи з моменту погашення кредиторської заборгованості за отриману сировину, матеріали й напівфабрикати та закінчуючи оплаченою дебіторською заборгованістю за поставлену готову продукцію.

Тривалість фінансового циклу або циклу грошового обігу підприємства визначається за такою формулою:

$$\text{ТФЦ} = \text{ТВЦ} + \text{ПОдз} - \text{Покз}, \quad (6.3)$$

де ТФЦ – тривалість фінансового циклу або циклу грошового обігу підприємства, у днях;

ТВЦ – тривалість виробничого циклу підприємства, у днях;

ПОдз – середній період обороту дебіторської заборгованості, у днях;

Покз – середній період обороту кредиторської заборгованості, у днях.

Постійні платежі (ануїтет) передбачають виплату однакової суми лізингового платежу через рівні проміжки часу. Основною вимогою при цьому є рівність сукупної теперішньої вартості платежів та вартості майна, яке пропонується у лізинг. Якщо договором передбачено авансовий платіж, то до уваги береться вартість за вирахуванням суми авансового платежу:

$$P - S \frac{1}{(1+i)^n} = L \left(\frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \right), \quad (6.4)$$

де Р– первісна вартість предмета лізингу;

Ѕ – залишкова (викупна) вартість предмета лізингу;

і– відсоткова ставка для вказаного періоду;

п – кількість періодів;

Ѕ – лізинговий платіж.

Сума лізингового платежу розраховується за формулою:

$$L = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} \right) \times \left(\frac{1 - (1+i)^{-n}}{i} \right). \quad (6.5)$$

Загальна сума лізингових платежів розраховується як добуток отриманого лізингового платежу та кількості лізингових платежів.

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу – відшкодування вартості предмета лізингу – та відсотки проводиться послідовно. Сума, що спрямовується на відшкодування вартості предмета лізингу, визначається як різниця між лізинговим платежем і відсотками, нарахованими на залишок заборгованості:

$$d_t = L - D_{t-1} \times i \quad (6.6)$$

d_t - сума, спрямована на відшкодування вартості майна в період $t=1, 2, \dots, n$

D_t – залишок заборгованості за предмет лізингу на кінець періоду $t-1$

Також лізингова угода може передбачати такий вид регулярних лізингових платежів як **лізингові платежі зі змінним відшкодуванням вартості предмета лізингу**. Умови відшкодування вартості предмета лізингу передбачають можливість зміни (збільшення чи зменшення) лізингових платежів з постійним темпом приросту (зменшення) в кожному періоді. Отже, реалізується схема прискореного (зменшеного) відшкодування вартості предмета лізингу. У цьому випадку розміри лізингових платежів розраховуються так:

$$L_t = L_1 (1+k)^{t-1} \quad (6.7)$$

L_t – лізинговий платіж у періоді t

L_1 – розмір першого лізингового платежу

k - темп приросту.

Розмір першого лізингового платежу визначається за такою формулою:

$$L_1 = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} \right) \times \left(\frac{i-k}{1 - \left(\frac{1+k}{1+i} \right)^n} \right) \quad (6.8)$$

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (відшкодування вартості предмета лізингу) та відсотки проводиться так само, як і в попередньому прикладі: сума, що спрямовується на погашення вартості майна, обчислюється як різниця між лізинговим платежем та відсотками, нарахованими на залишок заборгованості.

Якщо ж лізинговою угодою передбачено *лізингові платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами*, розмір періодичного відшкодування вартості предмета лізингу визначається з урахуванням вартості, що підлягає погашенню, та кількості періодів:

$$d = \frac{P-S}{n} \quad (6.9)$$

d – сума періодичного відшкодування вартості предмета лізингу.

Розмір лізингового платежу обчислюється як сума відшкодування вартості предмета лізингу та відсотків, а обчислення відсотків здійснюється з погляду на величину заборгованості за предмет лізингу на початок періоду.

Розмір лізингового платежу визначається за такою формулою:

$$L_t = D_{t-1} \times i + d \quad (6.10)$$

де D_{t-1} – залишок заборгованості за предмет лізингу на початок кожного наступного періоду.

Величина D_{t-1} визначається як різниця залишку заборгованості на початок попереднього періоду та розміру періодичного відшкодування вартості предмета лізингу.

Нерегулярними називають **лізингові платежі**, що здійснюються в різних сумах за різні проміжки часу.

Послідовність розрахунку нерегулярних лізингових платежів:

- погодження графіку лізингових платежів;
- розподіл платежу на відшкодування вартості предмета лізингу та відсотки на основі використання формули

$$Q = \sqrt{\frac{2 \times V \times c}{r}}, \quad (6.11)$$

де V – прогнозована потреба в грошових коштах за період, грн.;
 c – витрати на конвертацію грошових коштів у цінні папери, грн.;

r – середня ставка відсотка за короткостроковими фінансовими вкладеннями або рівень втрати альтернативних доходів при зберіганні грошових коштів на поточному рахунку, од.

- визначення суми, яка при кожному платежі відшкодовує частину вартості лізингу предмета лізингу, що амортизується за строк, за який вноситься лізинговий платіж;
- дисконтування лізингових платежів за винятком останнього платежу, оскільки його розмір потребує уточнення. Розрахунок суми дисконтованих лізингових платежів здійснюється за формулою:

$$L = \sum_{t=1}^{n-1} L_t \frac{1}{(1+i)^t} \quad (6.12)$$

Практичне заняття № 7

Управління капіталом підприємства

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління власним і позиковим капіталом підприємства, набуття практичних навичок розрахунку показників вартості власного і позикового капіталу,

середньозваженої вартості капіталу та оцінювання факторів, що впливають на її зміну, ефекту фінансового левериджу та обґрунтування оптимальної структури капіталу підприємства за різними критеріями.

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте економічну сутність капіталу.
2. Охарактеризуйте основну мету та принципи формування капіталу підприємства.
3. Методи визначення потреби у капіталі підприємства.
4. Охарактеризуйте види капіталу за найбільш важливими класифікаційними ознаками.
5. Охарактеризуйте склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства.
6. Яка роль фінансового капіталу підприємства в забезпеченні ефективної діяльності підприємства?
7. Охарактеризуйте переваги і недоліки позикового капіталу для підприємства.
8. Особливості визначення вартості власного капіталу підприємства та його складових елементів.
9. Які фактори впливають на фінансову структуру капіталу підприємства?
10. Особливості визначення вартості позикового капіталу підприємства та його складових елементів.
11. Розкрийте особливості політики формування власних фінансових ресурсів підприємства.
12. Ефект фінансового левериджу, порядок його розрахунку та механізм фінансового левериджу, його взаємодія із операційним левериджем.
13. Вплив фінансового ризику підприємства на сукупний ризик його діяльності.
14. Структура капіталу підприємства та основний інструментарій її оптимізації.

Практичні завдання:

Завдання 7.1. Підприємству необхідно залучити банківський кредит у сумі 200000 грн. Середньоринкова відсоткова ставка за кредит складає 20% річних. Відповідно до пропозицій комерційних банків кредит терміном на 3 роки може бути наданий підприємству на таких умовах:

Варіант „А”: рівень річної кредитної ставки – 15%, відсоток за кредит сплачується наприкінці кожного року; основний борг амортизується рівномірно (по одній третині його суми) наприкінці кожного року;

Варіант „Б”: рівень річної кредитної ставки – 13%, відсоток за кредит виплачується авансом, погашення основної суми боргу наприкінці кредитного періоду;

Варіант „В”: рівень річної кредитної ставки встановлюється диференційовано: на перший рік – 15%, на другий – 17%, на третій рік – 20%; відсоток за кредит виплачується наприкінці кожного року; погашення основної суми боргу – наприкінці кредитного періоду;

Варіант „Г”: рівень річної кредитної ставки встановлюється в розмірі 20%, відсоток за кредит виплачується наприкінці кожного року, погашення основної суми боргу – наприкінці кредитного періоду.

На підставі розрахунку показника „грант-елемент” визначте ефективність умов кредитування підприємства. Зробіть висновки.

Завдання 7.2. Ринкова вартість звичайних акцій підприємства складає 450000 грн., привілейовані акції складають 120000 грн., а загальний позиковий капітал – 200000 грн. Вартість власного капіталу дорівнює 14 %, привілейованих акцій – 10 %, а облігацій підприємства – 9 %. Необхідно визначити зважену середню вартість капіталу компанії при ставці податку на прибуток 30 %.

Завдання 7.3. Визначте потребу у додатковому зовнішньому фінансуванні на основі даних балансу підприємства (звіту про фінансовий стан) (табл. 7.1) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (табл. 7.2). Очікується, що у наступному році відбудеться 20-відсоткове зростання чистого

доходу від реалізації продукції. 35% чистого прибутку підприємства у звітному періоді традиційно спрямовується на виплату дивідендів.

Таблиця 7.1

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Тис. грн.

Показник	Значення
чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	220,0
собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	120,0
валовий прибуток	100,0
адміністративні витрати	25,0
витрати на збут	20,0
інші операційні витрати	5,0
фінансовий результат від операційної діяльності	50,0
фінансовий результат до оподаткування	50,0
витрати (дохід) з податку на прибуток	9,0
чистий фінансовий результат (прибуток)	41,0

Таблиця 7.2

Баланс підприємства (звіт про фінансовий стан) на кінець періоду

Тис. грн.

Показник	Значення
Активи	
Основні засоби	130,0
Запаси	60,0
Дебіторська заборгованість	45,0
Гроші та їх еквіваленти	40,0
Пасиви	
Зареєстрований капітал	90,0
Нерозподілений прибуток	35,0
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	40,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	110,0

Завдання 7.4. Компанії надається знижка 4%, якщо рахунок за товар на суму 150 тис. грн оплачується протягом 10 днів. Однак компанія може одержати товар без знижки з терміном оплати рахунка протягом 60 днів. Банк може позичити гроші для оплати рахунка під 10% річних. Який варіант фінансування є більш вигідним? Кредити можна отримати в рамках кредитної лінії, розрахованої на рік

Завдання 7.5. Структура капіталу підприємства є такою: власний капітал – 350 тис. грн., сформований шляхом випуску простих акцій номіналом 5,0 грн.; позиковий капітал – 150 тис. грн. Прибуток від операційної діяльності підприємства складає 95 тис. грн.

У підприємства є потреба залучити додатково 250 тис. грн. Вартість позикового капіталу для підприємства складає 17% річних. При цьому прибуток від операційної діяльності зросте на 45%. Визначте, що вигідніше для підприємства: здійснити випуск акцій чи випуск облігацій. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Вартість капіталу, залученого за рахунок банківського кредиту. Оскільки проценти за користування банківською позикою виключаються з бази оподаткування прибутку, реальна вартість одиниці такого капіталу буде меншою, ніж ставка банківського проценту на величину податкової економії. Отже, вартість капіталу потрібно розглядати з урахуванням податку на прибуток:

$$BK_k = СП (1 - K_{оп}) , \quad (7.1)$$

де BK_k – вартість капіталу, залученого за рахунок банківського кредиту;

СП – ставка банківського процента за кредит;

$K_{оп}$ – коефіцієнт оподаткування прибутку.

Середньозважена вартість капіталу характеризує середній рівень витрат для підтримки економічного потенціалу підприємства за наявної структури джерел коштів, вимог

інвесторів і кредиторів та прийнятої дивідендної політики. Даний показник розраховується за формулою:

$$СЗВ = (\sum BK_i * Ч_i) / 100, \quad (7.2)$$

де: СЗВ – середньозважена вартість капіталу;

BK_i – вартість капіталу, залученого за рахунок і-го джерела, %;

Ч_i – частка і-го джерела у загальній сумі постійного капіталу.

Або:

$$WACC = WD * CD * (1 - T) + WP * CP + WE * CE, \quad (7.3)$$

де: WD, WP, WE – відповідно питома вага позикових коштів, привілейованих акцій, власного капіталу (звичайних акцій та нерозподіленого прибутку);

CD, CP, CE – вартості відповідних частин капіталу.

Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу та передбачає використання механізму фінансового левериджу:

$$ЕФЛ = (1 - C_{пп}) * (КВР_a - ПК) * \frac{ПК}{ВК}, \quad (7.4)$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу, який полягає у прирості коефіцієнта рентабельності власного капіталу, %;

C_{пп} – ставка податку на прибуток, що виражена десятковим дробом;

КВР_а – коефіцієнт валової рентабельності активів (відношення валового прибутку до середньої вартості активів), %;

ПК – середній розмір процентів за кредит, що сплачує підприємство за використання позикового капіталу, % ;

ПК – середня сума позиченого капіталу, що використовується підприємством;

ВК – середня сума власного капіталу підприємства.

Вартість фірми, що відповідає вартості її капіталу, обчислюється за формулою:

$$C_0 = \text{Прибуток} / \text{Коефіцієнт капіталізації} \quad (7.5)$$

Вартість залучення капіталу за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства – визначається як недоотриманий прибуток від вкладення її в інші джерела:

$$ВКп = ПР / ВК, \quad (7.6)$$

де ПР – прибуток;

ВК – власний капітал.

Вартість залучення капіталу за рахунок додаткової емісії акцій розраховується за формулою:

$$ВКе = Д / (Ца - Ве) \quad (7.7)$$

де Д – дисконтовані дивіденди, виплачені за акціями;

Ца – ціна всіх акцій;

Ве – витрати на емісію.

Вартість залученого капіталу за рахунок кредиту банку розраховується за формулою:

$$ВКе = (C_{\pi} - C_{\pi} \times ПП) / КБ \quad (7.8)$$

де C_{π} – процентна ставка по кредиту (грн);

ПП – ставка податку на прибутку;

КБ – обсяг банківського кредиту (з урахуванням витрат позичальника).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ, ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ. ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ

Практичне заняття № 8

Основи управління інвестиціями підприємств

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про особливості управління інвестиціями, формування практичних навичок оцінювання ефективності реальних інвестиційних

проектів та фінансових інвестицій, визначення типу інвестиційного портфелю.

Обговорення теоретичних питань:

1. Визначте зміст поняття «інвестиції» та основні їх форми
2. Назвіть базові класифікаційні ознаки та охарактеризуйте види інвестицій.
3. Охарактеризуйте форми фінансового інвестування
4. Виділіть етапи процесу управління фінансовими інвестиціями
4. Особливості управління реальними інвестиціями.
5. Опишіть етапу інвестиційного циклу
6. Методи оцінювання ефективності реальних інвестиційних проектів.
7. Форми фінансових інвестицій та особливості управління ними.
8. Сутність інвестиційного портфелю та характеристика його основних типів.
9. Оптимізація інвестиційного портфелю
10. Назвіть основні підходи до формування портфеля фінансових інвестицій.

Практичні завдання:

Завдання 8.1. Підприємство аналізує два взаємовиключні проекти: проект А передбачає впровадження нової технології виробництва пральних засобів; проект Б надає можливість розширення обсягів виробництва миючих засобів, що випускаються підприємством у поточному періоді, на 50%, при цьому попит на продукцію на ринку є досить високим. Підраховано, що грошові потоки за умов реалізації проектів складатимуть (табл. 8.1)

Таблиця 8.1

Грошові потоки за проектами(тис. грн.)

Роки	Проект А	Проект Б
0	-300	-300
1	0	220
2	0	220
3	50	220
4	410	220
5	410	220

Вартість капіталу для підприємства складає 15%. Оберіть кращий проект, використовуючи показник чистої приведеної вартості, відповідь обґрунтуйте.

Завдання 8.2. Керівництво підприємства розглядає можливість реалізації двох інвестиційних проектів, що передбачають придбання нового устаткування. Проекти є незалежними. Витрати за першим проектом становлять 20 тис. грн, за другим – 27 тис. грн. Вартість капіталу фірми 15 %. Потоки грошових коштів очікують такі (табл. 8.2)

Таблиця 8.2

Грошові потоки за проектами (тис. грн)

Роки	Проект І	Проект ІІ
1	5,1	7,5
2	5,1	7,5
3	5,1	7,5
4	5,1	7,5
5	5,1	7,5

Визначіть внутрішню ставку прибутковості проектів (IRR) і дайте пораду, чи варто прийняти або відхилити кожен із них.

Завдання 8.3. Підприємство вирішило вкласти вільні кошти в розмірі 30 тис.грн строком на 3 роки. Є три альтернативних варіанти вкладень:

- 1) кошти вносять на депозитний рахунок банку із щорічним нарахуванням складних відсотків за ставкою 15%;
- 2) щорічне нарахування 20% за простим відсотком;

3) щомісячне нарахування складних відсотків за ставкою 10% річних.

Необхідно, не враховуючи рівень ризику, визначити найкращий варіант вкладення коштів.

Завдання 8.4. Виберіть менш ризикований проект, якщо проведені розрахунки дали три вірогідних варіанти сумарного приведенного прибутку за проектами

Таблиця 8.3

Варіант розрахунку	Вихідні дані	
	Прогноз прибутку за проектами, тис. грн.	
	Проект 1	Проект 2
1	130	610
2	142	540
3	105	520

Методичні рекомендації

Чиста теперішня вартість (NPV) за інвестиційним проектом розраховується за формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+i)^t} - \sum_{i=1}^n \frac{C}{(1+i)^0} , \quad (8.1)$$

де CF_t – сума грошових потоків по проекту

C – початкова сума інвестицій у проект

n – номер кроку розрахунку

i – постійна норма дисконту (у %)

Індекс прибутковості інвестицій. Індекс прибутковості (Profitability Index, PI) є часткою від ділення очікуваних майбутніх грошових потоків на початкові витрати і визначається за формулою:

$$PI = \frac{\sum_{t=1}^n CF_t / (1+i)^t}{C} , \quad (8.2)$$

Внутрішня норма дохідності (рентабельності) інвестицій (Internal Rate of Return, IRR) показує максимальний рівень

витрат, тобто ціни коштів, які можуть бути залучені для фінансування проекту:

$$IRR = r \Rightarrow \sum_{t=1}^n \frac{CF_n}{(1+i)^n} - C = 0 \quad (8.3)$$

Якщо $IRR > I$ – інвестиційний проект доцільно прийняти

Якщо $IRR < I$ або $IRR = I$ – інвестиційний проект не приймається

Для визначення показника IRR слід застосувати метод **послідовних ітерацій**, сутність якого полягає в тому, що, змінюючи ставку дисконтування, необхідно знайти позитивне та негативне значення NPV і визначити IRR за допомогою формули 3.5:

$$IRR = r_1 \frac{f(i_1)}{f(i_1) - f(i_2)} * (i_2 - i_1) \quad , \quad (8.4)$$

де i_1, i_2 – ставки дисконтування, за яких показник NPV відповідно позитивний та негативний;

$f(i_1), f(i_2)$ – відповідно позитивне та негативне значення NPV.

Період окупності (Payback Period, PP). Правило NPV дає керівникам можливість приймати правильні рішення, показує базові періоди, за які початкові інвестиції повністю повертаються за рахунок генеруючих грошових потоків, дає можливість дати попередню оцінку рівня ризику.

$$PP = I - \frac{\sum_{t=0}^n \frac{CF_n}{(1+i)^n}}{\frac{CF_n}{(1+i)^n}} \quad (8.5)$$

Розрахункова норма прибутку або коефіцієнт ефективності інвестицій (Accounting Rate of Return, ARR):

$$ARR = \frac{PN}{\frac{1}{2} * (C + RV)} \quad (8.6)$$

де PN – інвестиції;

RV – залишкова вартість активів.

Якщо $NPV > 0$, то $IRR > i, PI > 1$

Якщо $NPV < 0$, то $IRR < i, PI < 1$

Якщо $NPV = 0$, то $IRR = i, PI = 1$

Метод внутрішньої ставки прибутковості інвестицій (IRR) – це ставка дисконтування, за якої зведена вартість майбутніх грошових надходжень від реалізації інвестиційного проекту дорівнює вартості початкових інвестицій.

IRR можна визначити методом інтерполяції. Якщо припустити, що деякій ставці дисконтування k_a відповідає величина NPV_a , а ставці дисконтування k_b – відповідно, NPV_b . До того ж величина IRR імовірно перебуває в інтервалі між k_a і k_b . Тоді:

$$IRR = k_a + (k_b - k_a) \frac{NPV_a}{NPV_a - NPV_b} \quad (8.7)$$

Формула справедлива, якщо $k_a < IRR < k_b$ і $NPV_a > 0 > NPV_b$.

Чиста приведена вартість (NPV) – це приведена вартість чистих грошових потоків проекту за вирахуванням початкових інвестицій, необхідних для його реалізації. Реалізація даного методу оцінки передбачає:

1) знайти приведені до поточного моменту часу значення кожного потоку грошових коштів, включаючи як вхідні, так і вихідні грошові потоки. Дисконтування ведеться за вартістю капіталу проекту.

2) підсумувати отримані дисконтовані грошові потоки (тобто визначити величину NPV).

3. Якщо $NPV > 0$, проект приймається. Якщо $NPV = 0$, то потоки грошових коштів проекту достатні для відшкодування інвестованого капіталу і забезпечення необхідної норми прибутку на вкладений капітал, але при цьому реалізація проекту не впливає на ринкову ціну акцій фірми. Проект може бути як прийнятий, так і відхилений.

Якщо $NPV < 0$, то проект відхиляється.

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t} - ICO \quad (8.8)$$

де CF – грошовий потік відповідного періоду t;

k–необхідна мінімальна ставка прибутковості або вартість капіталу проекту;

ICO–вартість початкових інвестицій; n–термін життя проекту

Практичне заняття № 9

Основи антикризового фінансового управління підприємством

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансових ризиків, їх значення в діяльності підприємств, особливості управління фінансовими ризиками, механізми їх нейтралізації, набуття практичних навичок з хеджування фінансових ризиків шляхом використання деривативів.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність та класифікація фінансових ризиків.
2. Основні напрями управління фінансовими ризиками діяльності підприємств у ринковому середовищі.
3. Основні форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства.
4. Виділіть фактори виникнення фінансових ризиків на підприємстві.
5. Значення деривативів в управлінні фінансовими ризиками.
6. Методи оцінки фінансового ризику в управлінському процесі.
7. Охарактеризуйте внутрішні й зовнішні причини кризового становища підприємства.
8. Як відбувається встановлення гранично допустимого рівня фінансових ризиків за окремими фінансовими операціями та видами фінансової діяльності підприємства?
9. Виділіть напрями нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків.

Практичні завдання:

Завдання 9.1. Бета-коефіцієнт акцій підприємства «Прометей» дорівнює 1,5. Безризикова ставка доходності становить 10 %, а очікувана доходність ринкового інвестиційного портфеля – 14 %. У поточному періоді підприємство виплатило дивіденди власникам акцій у сумі 5 грн/акцію. Інвестори

очікують, що щорічний темп зростання дивідендів буде становити 12,5 % протягом довготривалого періоду.

Визначити очікувану дохідність акції за моделлю ціноутворення капітальних активів. Якою є поточна ринкова вартість акції, ураховуючи необхідну дохідність? Як зміняться очікувана дохідність та ринкова вартість акції, якщо бета-коефіцієнт буде становити 1,2 (якщо припустити, що інші характеристики залишаються незмінними)?

Завдання 9.2. Очікувана дохідність акцій підприємства «Смарагд» має характеризуватися таким розподілом (табл. 9.1). Знайдіть очікувану дохідність акцій компанії, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації.

Таблиця 9.1

Показники очікуваної дохідності акцій підприємства

Попит на продукцію підприємства	Ймовірність	Дохідність %
Низький	0,1	-50
Нижче середнього	0,2	-5
Середній	0,4	16
Вище середнього	0,2	25
Високий	0,1	60
Всього	1	

Методичні рекомендації

Очікувана дохідність актива визначається:

$$\bar{R} = \sum_{i=1}^n R_i \times P_i \quad (9.1)$$

де R_i – i -а можлива дохідність;

P_i – ймовірність її отримання;

n – загальна кількість можливих варіантів дохідностей.

Таким чином, очікувана дохідність (математичне очікування дохідності) – це середньозважена величина можливих значень

дохідності, де ваговими коефіцієнтами є ймовірності їх отримання. Ризик інвестицій в актив визначається розкидом або дисперсією всіх можливих значень його дохідності відносно їх середньої величини.

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення визначається за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n (R_i - \bar{R})^2 \times P_i} \quad (9.2)$$

де R_i – i -а можлива дохідність;

\bar{R} – середньозважена дохідність;

P_i – ймовірність її отримання.

Чим більше стандартне відхилення дохідності, тим більшою є її мінливість та, відповідно, вище ризик інвестиції. Дисперсія (варіація) дохідності (σ^2) – квадрат стандартного відхилення. Показує розкид розподілу дохідності. Коефіцієнт варіації (дисперсії) визначається:

$$CV = \frac{\sigma}{\bar{R}} \quad (9.3)$$

де σ – середньоквадратичне відхилення;

\bar{R} – середня дохідність.

Бета-коефіцієнт – коефіцієнт систематичного ринкового ризику, який відображає чутливість дохідності акції до зміни дохідності ринкового портфеля. Бета-коефіцієнт є мірою ризику індивідуального цінного паперу в оптимальному портфелі.

Модель ціноутворення капітальних активів (CAPM) – передбачає, що всі інвестори загалом володіють цінними паперами в однакових оптимальних пропорціях та всі фінансові ринки є ефективними, тобто ціни на цінні папери оптимально зрівноважено, виходячи з попиту та пропозиції. Тоді очікувана дохідність ринкового портфеля буде дорівнювати дохідності безризикового цінного паперу + премія за ризик і ризик ринкового портфеля буде становити систематичний ризик.

Тоді рівняння для ринкової лінії цінних паперів буде становити:

$$R_j = R_f + (R_M - R_f) \times \beta_j, \quad (9.4)$$

де R_j - очікувана дохідність цінних паперів;

R_f - безризикова ставка дохідності;

R_M - очікувана дохідність портфеля;

β_j - бета-коефіцієнт цінних паперів.

Практичне заняття № 10

Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства на основі даних фінансової звітності

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про призначення фінансової звітності підприємства, набуття практичних навичок застосування методів і прийомів аналізу фінансових звітів та проведення комплексного оцінювання фінансового стану підприємства.

Обговорення теоретичних питань:

1. Визначте склад фінансової звітності підприємства.
2. Призначення основних компонентів фінансової звітності
3. Послідовність аналізу фінансової звітності
4. Розкрийте основні напрямки фінансового аналізу в рамках функцій фінансового менеджменту.
5. Зміст основних розділів бухгалтерського балансу підприємства.
Взаємозв'язок між активом і пасивом балансу.
6. Види оцінок, які використовують для визначення балансової вартості активів.
7. Склад зобов'язань і забезпечень підприємства.
8. Склад та структура звіту про фінансові результати підприємства.
9. Види надходжень та витрат коштів, які пов'язані з операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства.
10. Алгоритм визначення чистого прибутку підприємства.

11. Характеристика основних розділів звіту про рух грошових коштів підприємства.
12. Характеристика звіту про власний капітал підприємства.
13. Порядок оцінювання власного капіталу підприємства.
14. Основні напрями та завдання аналізу фінансової звітності підприємства.
15. Методи і прийоми фінансового аналізу підприємства.
16. Групи показників оцінки фінансового стану підприємства.
17. Оцінка фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності активів.
18. Методика визначення типу фінансової стійкості підприємства.

Практичні завдання:

Завдання 10.1. Проаналізуйте баланс підприємства (за вибором студента) з позиції його відповідності критеріям позитивного балансу та з позицій наявності «хворих статей». Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Баланс підприємства можна вважати в цілому позитивним, якщо валюта балансу в кінці звітного періоду збільшилась в порівнянні з початком звітного періоду, темпи приросту оборотних активів перевищують темпи приросту необоротних активів, власний капітал підприємства перевищує позиковий і темпи його зростання перевищують темпи зростання позикового капіталу, темпи приросту дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості є приблизно однаковими, частка чистого оборотного капіталу (робочий капітал) в оборотних активах повинна бути більше 10%, коефіцієнт покриття більше 1,0.

„Хворими” статтями балансу підприємства вважаються такі значення та тенденції показників: зменшення валюти балансу за звітний період внаслідок зменшення оборотних активів, невідповідність між темпами приросту дебіторської та

кредиторської заборгованості, збитки підприємства, перевищення темпів приросту необоротних активів над темпами приросту оборотних активів, власний капітал підприємства не перевищує його позиковий капітал, перевищення темпів зростання позикового капіталу над темпами зростання власного капіталу, збільшення коефіцієнта зносу основних засобів, значення коефіцієнта покриття менше 1, менш ніж 10% частка робочого капіталу в оборотних активах.

Завдання 10.2. Розрахуйте та проаналізуйте показники (форма 1, форма 2, надаються викладачем), що характеризують прибутковість діяльності (рентабельність) господарюючого суб'єкта. Складіть аналітичну таблицю. Проведіть оцінку рівня та динаміки рентабельності підприємства за окремими показниками. Надайте обґрунтовані аналітичні висновки.

Методичні рекомендації

Інформаційним забезпеченням аналізу рентабельності підприємства є форма №1 «Баланс» та форма №2 «Звіт про фінансові результати». Аналіз рентабельності підприємства здійснюється за допомогою системи показників.

До основних показників рентабельності відносять:

рентабельність активів (майна) – показує, який прибуток отримує підприємство з кожної гривні, вкладеної в його активи.

Аналіз рентабельності активів здійснюють для оцінки ефективності діяльності підприємства, також використовують при вивченні попиту на продукцію.

Виконання аналізу рентабельності підприємства передбачає заповнення табл. 10.1

У процесі аналізу необхідно дослідити отримані під час розрахунків значення та динаміку перелічених показників рентабельності. За результатами аналізу рентабельності надаються висновки про ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства (у розрізі аналізованих показників)

Таблиця 10.1

Показники рентабельності підприємства

Показники	20__ рік	20__ рік
Рентабельність активів (капіталу)		
Рентабельність власного капіталу		
Валова рентабельність реалізованої продукції		
Чиста рентабельність реалізованої продукції		
Валова рентабельність основної діяльності		
Рентабельність операційної діяльності		

Завдання 10.3. Проведіть попереднє оцінювання фінансового стану підприємства на основі фінансової звітності (за вибором студента) за допомогою показників динаміки методу „золотого правила економіки” шляхом порівняння темпів їх змін. Зробіть висновки.

Методичні рекомендації

Метод „золотого правила економіки” показує збалансованість темпів зміни чистого прибутку від реалізації товарів, власного капіталу й сукупних активів представлено

Оптимальним є співвідношення (золоте правило економіки), що базується на їхньому взаємозв'язку:

$$\text{Трп} > \text{Трв} > \text{Тра} > 100\%, \quad (10.1)$$

де Трп, Трв, Тра – відповідно темпи зміни чистого прибутку, обсягу реалізації, суми активів (капіталу). Це співвідношення означає, що:

- прибуток зростає більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції, а, відповідно, це свідчить про відносне зниження витрат виробництва та обігу;
- обсяг продажу зростає більш високими темпами, ніж активи (капітал) підприємства, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно;
- економічний потенціал (майно) підприємства зростає порівняно з попереднім періодом.

Завдання 10.4. Під час аудиту фінансової звітності виявлено помилку в нарахуванні зносу основних засобів адміністративного призначення попереднього звітного періоду: замість 4000 грн. помилково було нараховано 400 грн. Що потрібно робити в даній ситуації?

Методичні рекомендації

Першочергово потрібно визначити суму помилки. Потім відкоригувати залишок нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду. У Звіті про власний капітал (форма №4) за звітний період у рядку «Виправлення помилок» за графою «Нерозподілений прибуток» вписати суму відкориговано залишку. Із урахуванням виправленої помилки заповнити рядок «Скоригований залишок на початок року» форми №4. Потім відкоригувати Звіт про фінансові результати за попередній період: сума адміністративних витрат збільшується на суму помилки грн., фінансовий результат (прибуток від операційної діяльності та прибуток від звичайної діяльності до оподаткування) зменшується на суму помилки., податок на прибуток зменшується на суму податку, прибуток від звичайної діяльності та чистий прибуток зменшується на відкоригованого залишку.

Також необхідно відкоригувати Звіт про власний капітал за попередній період: у рядку «Чистий прибуток (збиток) за звітний період» зазначається сума чистого прибутку зі скорегованого Звіту про фінансові результати за попередній період – сума відкоригованого залишку.

У Примітці до фінансової звітності (пояснювальній записці) слід зазначити зміст помилки, її суму, статті фінансових звітів, що зазнали коригування.

Практичне заняття № 11

Складання прогностної фінансової звітності

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансового прогнозування та планування, його форми

та види, процесу фінансового планування на підприємстві, особливості бюджетування, набуття практичних навичок розробки фінансових планів підприємства, аналітичного обґрунтування управлінських заходів щодо оптимізації фінансового планування та застосування методів прогнозування на підприємстві.

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте економічний зміст поняття "фінансове планування".
2. Охарактеризуйте мету та завдання фінансового планування.
3. Види інформації для складання фінансових планів
4. Розкрийте зміст методів фінансового планування.
5. Поясніть відмінність між фінансовим плануванням та фінансовим прогнозуванням.
6. Охарактеризуйте види фінансового планування
7. Сутність стратегічного фінансового планування
7. Визначте зміст та часові горизонти оперативного фінансового планування.
8. Охарактеризуйте бюджет як головну форму оперативного фінансового плану.
9. Які класифікаційні ознаки бюджетів підприємства ви знаєте?

Практичні завдання:

Завдання 11.1. Підприємство склало фінансову звітність за базовий рік за фактичними даними (агрегований баланс (табл. 11.1) та звіт про фінансові результати (табл. 11.2)). На даній основі необхідно скласти прогнозну фінансову звітність на наступний рік за таких умов:

1. Підприємство планує збільшити обсяг продажів на 5%.
2. Для досягнення запланованого обсягу продажів

підприємству необхідно придбати устаткування на суму 35 000 тис. грн, корисний термін служби якого чотири роки.

3. Підприємство застосовує політику фіксованих дивідендів у розмірі 25 % від обсягу чистого прибутку.

4. Для покриття потреби в додаткових коштах підприємство може використати довготерміновий кредит під 10 % річних.

Таблиця 11.1

Баланс

тис. грн.

Статті балансу	Значення
Актив	
Необоротні активи	36 400
основні фонди	36 180
довготермінові фінансові інвестиції	220
Поточні активи	34 800
запаси	28 200
дебіторська заборгованість	5 800
грошові кошти	550
поточні фінансові інвестиції	250
Баланс	71 200
Пасиви	
Власний капітал	40 000
статутний фонд	38 500
нерозподілений прибуток	1 500
Довготермінові зобов'язання	7 000
довготермінові облігації	7 000
Поточні зобов'язання	24 200
кредиторська заборгованість	14 500
векселя видані	5 500
поточні зобов'язання за розрахунками нарахування на з/п)	4 200
Баланс	71 200

Таблиця 11.2

Звіт про фінансові результати

тис.грн.

Показники	Значення
Чистий дохід	88 700
Матеріальні витрати	20 000
Амортизація	18 100
Валовий прибуток	50 600
Адміністративні витрати	8 900
Витрати на збут	1 400
Фінансовий результат від операційної діяльності	40 300
Відсоткові платежі	1800
Фінансовий результат до оподаткування	38 500
Податок на прибуток	9 625
Чистий прибуток	28 875
Дивіденди	7 218,75
Нерозподілений прибуток	21 656,3

Методичні рекомендації

Базою складання фінансового плану, а також початкового, проміжного та кінцевого його варіантів є фінансова звітність підприємства. Слід розглянути формування фінансового плану на прикладі умовного підприємства. Структура елементів табл. 11.3 відповідає узагальненій структурі звіту про фінансові результати, тоді як структура відповідних елементів табл. 11.4 – балансу підприємства.

Перший етап процесу складання фінансового плану – формування прогностичного звіту про фінансові результати – полягає в тому, що на основі базового варіанта (фінансових результатів діяльності підприємства за базовий рік) розраховують перше наближення планових значень фінансових показників. У цьому прикладі прогнозують приріст обсягу

продажів на рівні 5 %. Вихідні дані й подальші результати розрахунків наведено в табл. 11.3 і 11.4.

Для розрахунку фінансових показників слід керуватися передумовами щодо поведінки кожної статті звіту про фінансові результати.

Так, прямі матеріальні витрати пропорційно реагують на зміну рівня ділової активності підприємства, тому вони мають вирости пропорційно обсягу продажів, що вказано у стовпці базису прогнозу в табл. 11.3.

Приріст амортизації розраховують, виходячи з того, що для успішного забезпечення зростання обсягу виробництва необхідно залучення додаткових основних фондів. Тому слід розрахувати такі показники: планову вартість основних фондів; обсяг прогнозних амортизаційних відрахувань; приріст амортизаційних відрахувань.

Виходячи з того, що адміністративні витрати залишаються незмінними, а збутові та маркетингові витрати зростають пропорційно обсягу продажів, необхідно розрахувати їхні планові величини.

Слід звернути увагу на показник прогнозованого нерозподіленого прибутку підприємства, що кореспондує зі зміною нерозподіленого прибутку в початковому варіанті прогнозу пасивної частини балансу підприємства.

Таким чином, нерозподілений прибуток становить одне з важливих джерел формування фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 11.3

Фактичний і прогнозний звіти про фінансові результати
підприємства

тис. грн

№ п/п	Назви показників	Фактичні значення базового року	Базис прогнозу	Варіанти прогнозу				
				початкові	вплив джерел фінансування	проміжні	вплив джерел фінансування	Кінцеві
1	Обсяг продажів							
2	Матеріальні витрати							
3	Амортизація							
4	Прямі операційні витрати							
5	Операційна маржа							
6	Адміністративні витрати							
7	Збутові та маркетингові витрати							
8	Валовий дохід							
9	Відсоткові платежі							
10	Дохід до сплати податків							
11	Податок на прибуток							
12	Чистий прибуток							
13	Дивіденди							
14	Нерозподілений прибуток							

Наступним етапом фінансового планування є формування початкового варіанта прогнозу активів балансу (див. табл. 11.4). У цьому разі використовують такі методологічні принципи: грошові кошти, дебіторську заборгованість та запаси підприємства розглядають як статті, що зростають пропорційно зростанню обсягу продажів; основні фонди зростають на

встановлену раніше суму; усі інші статті активів залишають незмінними.

У результаті виконаних розрахунків слід визначити загальну суму активів підприємства, необхідну для забезпечення зростання обсягу продажів на запланованому рівні (5 %) та суму необхідного їхнього приросту.

Наступним етапом планування є визначення початкового варіанта прогнозу пасивів підприємства (див. табл. 11.4), керуючись таким: кредиторська заборгованість та нарахування є статтями "автоматичної реакції", що зростають пропорційно обсягу продажів; приріст нерозподіленого прибутку відбувається, згідно з розрахунками, виконаними в ході прогнозування звіту про фінансові результати; інші статті пасиву балансу залишають незмінними.

Таким чином, необхідно визначити загальний обсяг фінансових ресурсів за початковим варіантом.

Різниця між прогнозним обсягом активів і пасивів становить потребу підприємства в додатковому залученні коштів для забезпечення повного обсягу активів.

Слід зазначити, що додаткове залучення коштів та зростання відсоткових платежів призведуть до зменшення нерозподіленого прибутку. Таким чином, новий прогноз балансових статей пасиву надасть можливість визначити новий обсяг додаткового фінансування, для покриття якого підприємство може задіяти визначені раніше джерела фінансування зі збереженням установленої їхньої структури. Отже, процес розрахунку варіантів прогнозової звітності є циклічним і завершується тоді, коли обсяг необхідних додаткових фондів стає меншим за поріг суттєвості, тобто ним можна знехтувати.

За результатами нових розрахунків складають кінцевий варіант прогнозової звітності підприємства та формують необхідні висновки.

Таблиця 11.4

Фактичний і прогнозний баланси підприємства на кінець року
(тис. грн)

№ п/п	Назви показників	Фактичні значення базисного року	Базис прогнозу	Варіанти прогнозу				
				початкові	вплив джерел фінансування	проміжні	вплив джерел фінансування	кінцеві
Активи								
1	Грошові кошти							
2	Дебіторська заборгованість							
3	Запаси							
4	Усього ОА							
5	Довготермінові інвестиції							
6	Основні фонди							
7	Усього НА							
8	Усього активів							
Пасиви								
9	Кредиторська заборгованість							
10	Векселя до сплати							
11	Нарахування							
12	Усього поточних зобов'язань							
13	Довготермінові кредити							
14	Довготермінові облігації							
15	Усього довготермінових зобов'язань							
16	Усього зобов'язань							
17	Звичайні акції							
18	Накопичений нерозподілений прибуток							
19	Усього власного капіталу							
20	Усього пасивів							
21	Загальна зміна активів							
22	Необхідні додаткові фонди							

Практичне заняття № 12

Антикризове фінансове управління на підприємстві

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань про сутність фінансової кризи на підприємстві, економіко-правові основи банкрутства підприємства та методичні прийоми оцінювання ймовірності банкрутства, набуття практичних навичок аналізу причин та наслідків фінансової кризи на підприємстві, визначення заходів антикризового фінансового управління та складових механізму управління відносинами фінансової санації на підприємстві.

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте сутність поняття "криза".
2. Які фактори спричиняють розвиток фінансових криз на підприємстві?
3. Виділіть симптоми прояву фінансової кризи.
4. Стадії розвитку фінансової кризи на підприємстві.
5. Класифікаційні аспекти фінансових криз підприємства.
6. Розкрийте зміст та головну мету антикризового фінансового управління підприємством.
7. У чому полягає діагностика кризового стану підприємства?
8. Охарактеризуйте зміст етапів процесу антикризового фінансового управління підприємством.
9. Як проводиться вибір напрямів механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового стану?
10. Чому потрібно проводити систематичний експрес-аналіз фінансового стану підприємства?
11. Що означає принцип відсікання зайвого?

Практичні завдання:

Завдання 12.1. Оцініть глибину фінансової кризи на підприємстві шляхом визначення типу його фінансової стійкості:

– власний капітал – 525 млн. грн.;

- необоротні активи – 483,9 млн. грн.;
- оборотні активи – 2291,5 млн. грн.;
- запаси і витрати – 2056,8 млн. грн.;
- довгострокова заборгованість – 1200,0 млн. грн.;
- короткострокова заборгованість – 2250,5 млн. грн.

Завдання 12.2. З метою покращення показників фінансової діяльності керівництвом підприємства вирішено провести інвентаризацію виробничих процесів, одним із елементів якої є скорочення номенклатури виробництва та концентрація на неширокому колі товарів із максимальною рентабельністю.

Виручка від реалізації товарів наведена у табл. 12.1. Проведіть ABC-аналіз доходності товарів підприємства. Зробіть висновки.

Таблиця 12.1

Формування виручки підприємства

Тис. грн.

Товар	Обсяг виручки	Товар	Обсяг виручки	Товар	Обсяг виручки
1	700	11	2200	21	250
2	400	12	500	22	50
3	400	13	80	23	10
4	4000	14	100	24	300
5	600	15	4400	25	1200
6	3400	16	100	26	120
7	140	17	120	27	75
8	3000	18	1100	28	200
9	900	19	160	29	2000
10	100	20	60	30	170

Завдання 12.3. Проаналізувати структуру балансу підприємства за коефіцієнтом Бівера, якщо:

- чистий прибуток підприємства склав 7324 тис. грн.,
- амортизація – 3450 тис. грн.,
- довгострокові зобов'язання – 1628 тис. грн.,
- короткострокові кредити банку – 25500 тис. грн.,
- векселя видані на суму - 367 тис. грн.,

- кредиторська заборгованість -13450 тис грн.,
- поточні зобов'язання – 18550 тис. грн.

Завдання 12.4 Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта, якщо його:

- виробничі запаси склали 4878 тис. грн.,
- незавершене виробництво 129 тис. грн.,
- запаси готової продукції 2439 тис. грн.,
- векселі одержані 849 тис. грн.,
- дебіторська заборгованість 36120 тис. грн.,
- грошові кошти 35 тис. грн.,
- поточні зобов'язання 34576 тис. грн.,
- валюта балансу 95840 тис. грн.,
- виручка від реалізації продукції 84208 тис. грн.,
- прибуток до сплати податків 8374 тис. грн..

Завдання 12.5 За даними фінансової звітності підприємства (за вибором студента), дати оцінку ймовірності його банкрутства на основі моделі Таффлера.

Надати розгорнуті аналітичні висновки, сформувані та обґрунтувати рекомендації щодо підтримки стійкого фінансового стану або фінансового оздоровлення підприємства.

Методичні рекомендації

Ймовірність банкрутства за Моделлю Спрінгейта розраховується за формулою:

$$Z = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4 X_4, \quad (12.1)$$

де X_1 - відношення робочого капіталу до валюти балансу

X_2 - відношення фінансового результату до оподаткування до валюти балансу

X_3 - відношення фінансового результату до оподаткування до короткострокової заборгованості

X_4 - відношення чистого доходу від реалізації до валюти балансу

Ймовірність банкрутства за Моделью Таффлера розраховується за формулою:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4, \quad (12.2)$$

де X_1 - Відношення фінансового результату до оподаткування до короткострокової заборгованості

X_2 - Відношення оборотних активів до обсягу заборгованості

X_3 - Відношення короткострокової заборгованості до валюти балансу

X_4 - Відношення чистого доходу до валюти балансу

Коефіцієнт Бівера використовується для виявлення незадовільної структури балансу. Розраховується як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань за формулою:

$$КБ = \frac{ЧП+А}{ДЗ+ПЗ} \quad (12.3)$$

де ЧП – чистий прибуток

А – амортизація

ДЗ – довгострокові зобов'язання

ПЗ – поточні зобов'язання

Практичне заняття № 13

Оцінка реалізації стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Мета: засвоєння та поглиблення теоретичних знань щодо сутності стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, вивчення методичних засад моделей розробки стратегій фінансово-економічної безпеки та проведення оцінки ефективності їх реалізації.

Обговорення теоретичних питань:

1. Пакет можливих стратегій, що розробляється для стратегічних господарських центрів?
2. Дайте характеристику системі основних стратегічних цілей фінансово-економічної безпеки на підприємстві
3. Охарактеризуйте організаційну структуру забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві.

4. За якими показниками здійснюється оцінка поточного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства?

5. Які основні індикатори необхідно врахувати при побудові системи кількісних і якісних показників фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства?

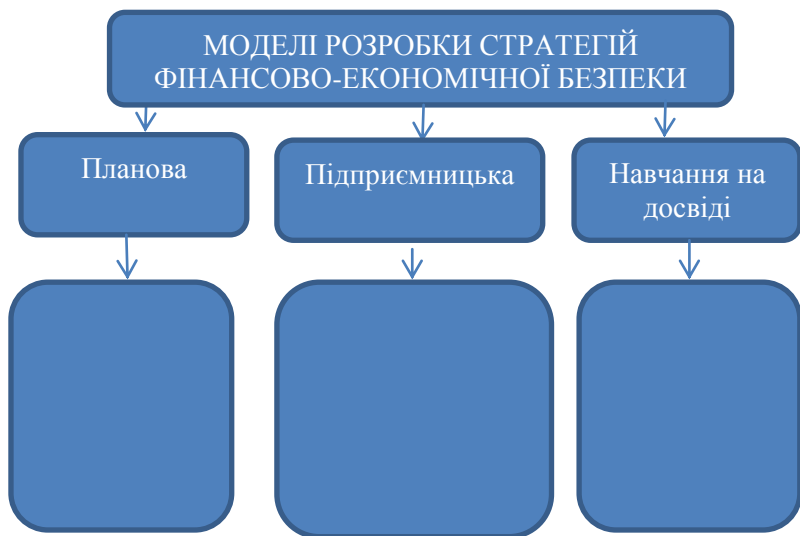
6. Що показує графічний спосіб визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства?

7. Назвіть основні етапи процесу розробки і реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки.

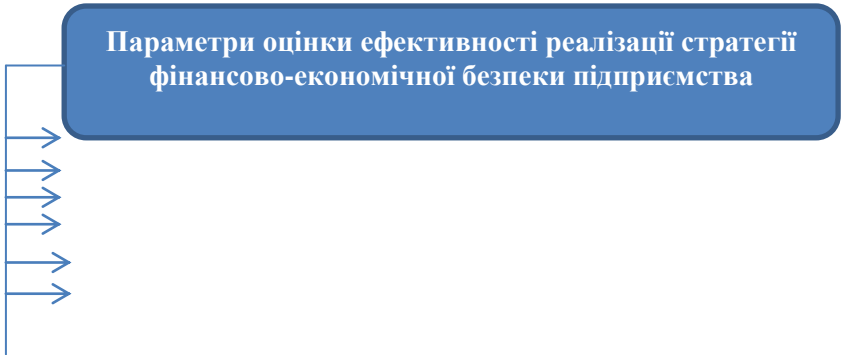
Практичні завдання:

Завдання 13.1 Охарактеризуйте основні стратегічні цілі фінансово-економічної безпеки підприємства, установи, організації (за вибором студента)

Завдання 13.2 Доповніть характеристику

Завдання 13.3 Визначте, за якими основними параметрами оцінюють ефективність реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства?

Завдання 13.4 Дайте характеристику основним етапам процесу розробки і реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Фінансовий менеджмент : підручник / за заг. ред. Т. А. Говорушко. Львів : Магнолія 2006, 2014. 344 с.
2. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за заг. ред. Т. В. Момот. К. : Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
3. Фінансовий менеджмент : підручник / за заг. ред. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.
4. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / за заг. ред. І. О. Школьник та В. М. Кремень. Суми, 2014. 427 с.

Допоміжна література

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. К. : Ника-Центр; Ельга, 2004. 656 с.
2. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент. 10-е изд./ пер. с. англ. под ред. к.э.н. Е. Н. Дорофеева. СПб.: Питер, 2009. 960 с. (Серия «Академия финансов»)
3. Євтушенко Н. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 145 с.
4. Інноваційно-інвестиційні стратегії в управлінні ринковою вартістю підприємства / В. В. Стадник, Є. М. Рудніченко, Т. С. Томаля, Н. І. Непогодіна. Хмельницький : ХНУ, 2008. 302 с.
5. Положення Про порядок виконання аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. *Офіційний вісник України* від 02.03.2001, № 7, С. 190.
6. Круш П. В. Оцінка бізнесу : навч. посіб. / П. В. Круш, С. В. Поліщук. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 264 с
7. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження / Т. В. Момот. Х. : ХНАМГ, 2006. 380 с.
8. Лаговська О. А. Моніторинг методик оцінки вартості підприємства: зарубіжний досвід. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59). С. 103-107.
9. Костирко Р. О., Тертична Н. В., Шевчук В. О. Комплексна оцінка вартості підприємства. Луганськ : СНУ, 2007. 224 с.

10.Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник. К. : Знання. 2006. 439 с.

11.Інформаційні ресурси

1. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки / Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 березня 2006 року за № 332 /12206. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06> (дата звернення: 25.05.2019).

2. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0188-13> (дата звернення: 25.05.2019).

3. Сайт Державного комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019).

4. Сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2019).

5. Сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019).

6. Сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019).

7. Система розкриття інформації на фондовому ринку України. URL: www.smida.gov.ua (дата звернення: 25.05.2019).